

PERGAM

KONFEDERACIJA SINDIKATOV
S L O V E N I J E

Konfederacija sindikatov Slovenije PERGAM

Ljubljana, 19.3.2019

Zadeva: Opredelitev KSS PERGAM do IZHODIŠČ ZA PRIPRAVO SPREMEMB IN DOPOLNITEV ZAKONA O POKOJNINSKEM IN INVALIDSKEM ZAVAROVANJU – ZPIZ-2F

Predsedstvo Konfederacije sindikatov Slovenije PERGAM (v nadaljevanju: KSS PERGAM) se je dne 19.3.2019 opredelilo do IZHODIŠČ ZA PRIPRAVO SPREMEMB IN DOPOLNITEV ZAKONA O POKOJNINSKEM IN INVALIDSKEM ZAVAROVANJU –ZPIZ-2F, ki jih je KSS PERGAM prejela kot članica ESS dne 11.3.2019.

Predsedstvo KSS PERGAM je pooblastilo vodstvo KSS PERGAM, da na Ekonomsko socialnem svetu RS (ESS) ter na drugih pogovorih z vsemi deležniki o pokojninskem sistemu ter v javnosti posreduje in zastopa sledeča stališča:

I. Zaostrovanje upokojitvenih pogojev

V KSS PERGAM menimo, da vprašanja o zaostrovanju upokojitvenih pogojev (predlaga se, da minimalna zahtevana starost ob pogoju 15 let zavarovalne dobe znaša 67 let namesto današnjih 65, z relativno dolgim prehodnim obdobjem in začetkom postopnega dviga v letu 2023) ni mogoče parcialno odpreti ob manjših spremembah pokojninskega sistema, temveč je potrebno tako temeljno vsebino pokojninskega zakona obravnavati hkrati s celovito prenovo pokojninske zakonodaje ob upoštevanju USKLAJENIH IZHODIŠČ ZA PRENOVO SISTEMA POKOJNINSKEGA IN INVALIDSKEGA ZAVAROVANJA V REPUBLIKI SLOVENIJI, ki jih je ESS sprejel soglasno na svoji 303. redni seji, dne 7. julija 2017.

Argument predlagatelja, da gre za ukrep, ki naj zagotovi socialno varnost zavarovancem, ki nimajo dopolnjenih 40 let pokojninske dobe, razumemo kot cinizem, hkrati pa zavračamo argument, da naj bi se večina zavarovancev predvidoma še vedno upokojila pred dopolnitvijo te starosti, saj se jih bo več upokojilo z daljšo pokojninsko dobo pri nižji starosti. Ob upoštevanju podatkov Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, po katerih le približno tretjina upokojencev dosega 40 let pokojninske dobe, ter podatkov iz Bele knjige, ocenjujemo, da se bo vse več upokojencev v prihodnjem desetletju upokojevalo po zgornjih kriterijih in ne po kriteriju 40 let pokojninske dobe, kar povezujemo z trendi

prekarizacije in vplivom minule ekonomske in socialne krize ter spremenjenimi pogojev na trgu dela, zaradi katerih so in bodo imeli posamezniki v prihodnje več prekinitev zaposlitev v karieri ter več obdobj, ki ne bodo pokriti s prispevki) in bo predvideni ukrep prizadel večino trenutno aktivne populacije, še posebej pa ranljive skupine na trgu dela (prekarno zaposleni; mlajše osebe, ki so relativno pozno vstopile na trg dela v času krize; dolgotrajno brezposelni, itd.).

Glede finančne vzdržnosti sistema dodajamo, da so se podatki o vzdržnosti pokojninskega sistema v času od zadnje reforme in priprave Bele knjige o pokojninah v zadnjih letih izboljšali, in sicer je v letu 2018 znašal delež prihodkov Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje (ZPIZ) iz naslova prejetih prispevkov že 78,7 % ter je največji od leta 1996 dalje, ko so bili znižani prispevki delodajalcev, vsota transfernih prihodkov iz proračuna RS pa se je zmanjšala iz 1,5 mlrd EUR v letu 2013 na 1,0 mlrd EUR v letu 2018; delež odhodkov za pokojnine v BDP je iz 11,39% padel na 9,72% v letu 2018 (ocena MDDSZ ob razpravi o Beli knjigi – vzdržnost je ogrožena, ko delež v BDP naraste preko 12%); število zavarovancev je leta 2018 znašalo 939.149 in je bilo največje od leta 1991 dalje, rast upokojencev v letu 2018 pa je znašala 0,3% in je bila druga najnižja rast v zadnjih 28 letih; povprečno število zavarovancev in uživalcev pokojnine pa je v letu 2018 naraslo na 1,52 (najnižje je bilo 1,38 leta 2013).

Ti podatki kažejo na učinke ZPIZ-2 pri prilivu novih uživalcev starostne pokojnine zaradi strožjih pogojev za pridobitev te pravice in stimuliranja kasnejše upokojitve, pomembno pa je po naši oceni k temu prispevala tudi konjunktura v gospodarstvu v zadnjih letih.

Pogovorov o upokojitvenih pogojih v KSS PERGAM ne zavračamo, vendar smo, kot navedeno zgoraj, prepričani, da to vprašanje presega »minimalne« spremembe pokojninske zakonodaje, ki naj bi bile sprejete še v prvi polovici leta 2019. Opozarjamo tudi na upoštevanje razlogov za zgodnje upokojevanje starejših (Bela knjiga: raziskava o zgodnjem upokojevanju, ki jo je izvedel Inštitut Antona Trstenjaka, je pokazala, da kar 34% zgodaj upokojenih upokojitev vidi kot rešitev iz neznosne situacije v službi, kar kaže na neprijazno delovno okolje, ki s tega vidika predstavlja pomemben dejavnik pri zgodnjem zapuščanju trga delovne dela) in nujnost ukrepov za prilaganja delovnih mest starejšim, večjega vlaganje v usposobljenost in vseživljenjsko izobraževanje zaposlenih in potrebo po večji pozornosti na varnost in zdravje pri delu.

Podaljšanje upokojitvene starosti iz 65 na 67 let nenazadnje tudi v ničemer ne bo pripomoglo k kazalcu aktivnosti populacije med 55 in 64 letom, enemu od ključnih kazalnikov, ki se spremlja na evropski ravni.

II. Odmerni odstotek

V KSS PERGAM podpiramo izenačitev odmernega odstotka moških in žensk, na kar že dlje časa opozarja stroka iz področja prava socialnih zavarovanj. Ob izenačitvi upokojitvenih pogojev moških in žensk leta 2020 je potrebno tudi zaradi prava EU

izenačiti odmerne odstotke za oba spola, pri čemer je lahko izhodišče za izenačitev le višji odstotek – tisti, ki velja danes za ženske.

Po preučitvi predloga Vlade RS ugotavljamo, da ne drži teza, da se zaustavlja padec pokojnin žensk. Zaradi drugačne razporeditve odmernih odstotkov, kot velja v letu 2019 in kot bi veljal v obdobju 2020-2023, bodo odmerni odstotki za ženske vsaj v določenem razponu dopolnjene pokojninske dobe padli in so predlagani odmerni odstotki višji v celoti šele vis-a-vis odmernih odstotkov, ki bi sicer veljali v letu 2024 in kasneje. Zato v KSS PERGAM predlagamo, da naj znaša odmerni odstotek za oba spola 63,5% za 40 let pokojninske dobe z enako lestvico, kot velja v letu 2019 (29% za 15 let dobe in dodatnih 1,38% za vsako nadaljnje leto).

Ob tem poudarjamo, da za nas ni sprejemljivo zniževanje bonusov za daljše ostajanje v zaposlitvi po 40 letih dopolnjene dobe (danes 4% letno, predlagano je 2% letno), ne glede na morebiten dogovor o povečanju deleža pokojnine, ki ga taki zavarovanci prejema ob ostajanju v zaposlitvi (danes: 20% pokojnine). Bonus v taki višini je bil rezultat socialnega dialoga in tripartitnega dogovora o zadnji reformi in je po naši oceni pomembno prispeval k podaljševanju učinkovite upokojitvene starosti v zadnjih letih.

Podpiramo pa dodatni odmerni odstotek za skrb za otroka v višini 1,25 % na račun skrbi za vsakega rojenega ali posvojenega otroka (največ 3,75 %). Ob tem pa je potrebno dogovoriti, komu pripada in predvsem, ali ostaja možnost zgodnejše upokojitve iz enakega razloga.

III. Dvojni status

V KSS PERGAM ostro nasprotujemo uvedbi »polnega dvojnega statusa«, t.j. hkratnemu prejemanju celotne plače in celotne pokojnine.

Ocenjujemo, da gre za poseg v same temelje dokladnega pokojninskega sistema, ki temelji na medgeneracijski solidarnosti. Naš pokojninski sistem temelji na družbenem dogovoru, da aktivna populacija plačuje prispevke, iz katerih se tekoče poravnajo pokojnine neaktivne – upokojene populacije (pay-as-you-go sistem). Nesprejemljivo se nam zdi, da bi aktivna populacija plačevala prispevke, iz katerih bi se krile pokojnine osebam, ki bi ostajale na trgu dela, in ki bi zagotovo zaradi pokojninskih prejemkov bile pripravljene sprejeti delo po nižji ceni, s čimer bi na trgu dela predstavljale nelojalno konkurenco.

Posebno sporno v predlogu se nam zdi tudi pogoj za tak prejemek: upokojitev in reaktivacije delavca. Reaktivacija predvideva strinjanje delodajalca z ostajanjem na delovnem mestu, s čimer bi prišlo do diskriminacije zavarovancev in do odvisnosti pravice iz socialnih zavarovanj od volje delodajalca, kar je nezdržljivo z našim pravnim redom. Ob tem bi v takem primeru skladno z delovnopravno zakonodajo morali delodajalci objaviti razpis za delovno mesto – ker bi bil delavec izbran že

vnaprej, pa bi ob tem zavedli nedoločljiv krog iskalcev zaposlitve, ki bi se prijavljali na taka delovna mesta.

Ob vprašanju polnega dvojnega statusa se neizbežno postavlja tudi vprašanje, čemu bomo ob ugodnejših podatkih o finančnem stanju v pokojninski blagajni namenili večjo pozornost oziroma sredstva. Predviden učinek ukrepa izenačitve odmernega odstotka moških in žensk znaša v prvem letu 2,7 mio EUR, v drugem letu 8 mio EUR, v tretjem letu 17 mio EUR. Polni dvojni status po naših ocenah lahko pomeni nekaj deset mio EUR (v finančnem načrtu ZPIZ za leto 2018 je predvidenih 18 mio EUR za »zgolj« 20% pokojnine, ki jih prejemajo redno zaposleni za delo po 40 letu dobe) in prepričani smo, da bi bilo bolj pravično razpoložljiva sredstva nameniti za vse upokojeince, tako za višji odmerni odstotek kot za redne in izredne uskladitve pokojnin, ki zaradi interventnih ukrepov še vedno zaostajajo 7,2% za tem, kolikor bi znašale brez interventnih ukrepov.

Nenazadnje opozarjamo na nevarnost, ki jo predstavljajo ti prejemki za področje usklajevanja pokojnin. Razbrati je mogoče logiko »pa naj delajo« za izboljšanje socialnega položaja, namesto, da bi sistem po dopoljenih pogojih za upokojitev zagotavljal dostojno pokojnino (cilj Usklajenih izhodišč ESS!) in le še bonuse za daljše ostajanje v zaposlitvi.

Pripravljeni pa smo na pogajanja o tem, ali 20% delež pokojnine ob ostajanju v zaposlitvi zadostuje ali bi ga bilo morda primerno povišati.